למה נמנו שנותיו של ישמעאל. מה לנו למנות שנות הרשעים: להתייחס בהן שנותיו של יעקב. על ידי מנין שנות ישמעאל אנו למדין [בזאיזה פרק משנות יעקב עברו עליו כל הקורות והמולאות אותו מהן[ז]] אנו למדין] ששימש בבית עבר י"ד שנה כילד אברהם בן פ"ו שנה כשגולד ישמעאל וכשגולד יצחק היה בן מאה שנה הרי היו לישמעאל י"ד שנה ויצחק קדם ליעקב ששים שנה הרי לישמעאל ע"ד כמה פיישן משנותיו של ישמעאל ס"ג ונמצא שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנה: ותניא היה יעקב בו'. ותניא נמי הכי שהיה יעקב כשנתברך מאביו בן ס"ג וכו בפרק מת ישמעאל שנאמר וילך עשו אל ישמעאל וגו': מלמד שקידשה ישמעאל. אביה ומת והשיאה נביות אחיה: וארבע עשרה שנה. היה יעקב בבית לבן עד דאתיליד יוסף דכתיב עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך וגו' (בראשית לא) וכשגולד יוסף שלמו שני עבדות הבנות שנאמר ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' (שם ל) ומשם והלאה עבד אותו בשכר הצאן הרי בן ע"ז היה יעקב כשגולד יוסף וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה נמצא יעקב בן מאה ושבע [שנים כשהיה יוסף בן שלשים שנה]. ונשתהה יעקב לישב בארץ כנען שלא ירד למצרים: [ח] שבעה דשבעא ותרין דכפנא. דכתיב כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ וגו' (בראשית מה) הרי בן קי"ו היה יעקב כשירד למצרים וקרא כתיב שלשים ומאת שנה נמצא משנסע מבית אביו עד שבא לבית לבן ארבע עשר ואותן השנים היה בבית עבר. ולא חשיב להו לא גרסינן הכא עד לקמן: עבר מת לאחר ירידתו של יעקב לארם נהרים. ובא לבית לבן ועמד שם שתי שנים נא וחשוב שנותיו של עבר ונמצא שמת כשהיה יעקב בן שבעים ותשע שנה והיינו שתי שנים משבא לבית לבן כשתחשוב י"ד שנה ששימש בבית עבר: יצא. יעקב מבית עבר שתי שנים לפני מיתתו של עבר: נמצא כשעמד בו'. הכי גרסינן מנלן דלא איענש עלייהו דתניא נמצא יוסף כשפירש[ט] מאביו שלא ראהו עשרים ושתים שנה כדרך שפירש יעקב מבית אביו שלא כיבדו נתאבל על יוסף כ"ב שנה כילד יוסף בן שבע עשרה שנה היה כשפירש מאביו וכשמלך על מצרים היה בן שלשים שנה שנאמר ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה הרי י"ג ושבעה דשבעא ותרין דכפנא הרי עשרים ושתים שנה שנתכסה יוסף מאביו ויעקב עמד[י] עשרים שנה בבית לבן וי"ד שנה בבית עבר: אלא שמע מינה. י"ד דבית עבר לא חשיב להו דלא איענש עלייהו: אי הכי בצירא להו. ואין כאן אלא עשרים דבית לבן: אישתהי ב' שנים באורחא. בשובו מארם נהריס לבא לילחק אביו: ויבן לו בית. לימות החורף: עשה סוכות. ב' פעמים שני ימות הקיץ הרי י"ח: ובבית אל עשה ששה חדשים. כשילא משכם שנאמר קום עלה בית אל וגו' (בראשית לה):

הדרן עלך מגילה נקראת

הקורא א את המגילה למפרע לא יצא ב קראה על פה ג קראה ד תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז ד והלועז ששמע אשורית יצא ה קראה סירוגין ו ומתנמנם יצא ז היה כותבה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא ח היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום על הנייר ועל הדפתרא לא יצא ט עד שתהא כתובה אשורית י על הספר ובדיו: **גמ'** מה"מ אמר רבא דאמר קרא יא כתבם וכזמנם מה זמנם למפרע לא אף כתבם למפרע לא מידי קריאה כתיבה הכא עשייה כתיבה דכתיב יב להיות עושים את שני הימים אלא מהכא דכתיב יג והימים האלה נזכרים ונעשים יד איתקש זכירה לעשייה מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא תנא טו וכן בהלל וכן בקריאת שמע ובתפלה הלל מנלן רבה אמר דכתיב טז ממזרח שמש עד מבואו רב יוסף אמר יז זה היום עשה ה' רב אויא אמר יח יהי שם ה' מבורך ורב נחמן בר יצחק ואיתימא ר' אחא בר יעקב אמר מהכא יט מעתה ועד עולם ק"ש דתניא כ ק"ש ככתבה דברי רבי וחכ"א כא בכל לשון מ"ט דרבי אמר קרא והיו

הקורא את המגילה. כב רבנן אמרי אמר קרא שמע. נראה דהלכה כחכמים חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים כג ועוד דקאמר ורבנן סברי כמאן דאמר הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו ילא ובפרק שני דברכות (דף טו:) מסקינן כתנא קמא דרבי יוסי דאמר כן התם: כל

הקורא. ללועזות. כל כד שאינו לשון הקודש נקרא לעז ולקמן כה פריך והא אמרת קראה בכל לשון לא ילא: סירוגין. בגמרא כו מפרש בגמ' כז: על הספר. קלף: **גמ'** מנהני מילי. דלמפרע לא ילא: מה זמנם למפרע לא. דאי אפשר שיהא ט"ו קודש לי"ד: ממזרח שמש עד מבואו. כשם שסקיעת החמה לא יהפכו כך מהולל שם ה' ולא למפרע: זה היום. כסדר היום שאינו משתנה בשעותיו להיפך כך למפרע לא: יהי שם ה' מבורך. כהוייתו יהא הלול השם וברכתו כסדרו: בכתבה. בלשון הקודש ולא בלשון אחר: והיו

ככתבם וכזמנם מה י"ד שהוא זמנם אם יעבור לא יתכן להחזירו למפרע ולקרותה ביום י"ד שכבר עבר כך קריאתה למפרע לא אע"ג דהאי קרא ככתבם וכזמנם בעשיה כתיב איתקש זכירה לעשיה שנא' והימים האלה נזכרים ונעשים. **תנא וכן בהלל** וכן בק"ש וכן בתפלה למפרע לא יצא. הלל דכתיב ביה ממזרח שמש עד מבאו מהלל שם ה' כשם שאי

* לפני רבינו חננאל היה פרק הקורא את המגילה עומד פרק שני ופרק הקורא את המגילה למפרע פרק שלישי ואנחנו הצגנו דברי רבינו לפי הסדר אשר לפנינו.

הגהות וציונים **א**] בכת"י ובע"י וארביסר **דהוה בבית לבן** עד **דאיתיליד** יוסף: **ב**] בכל הכת"י ובע"י נוסף **והא** מאה: **ג**] בכמה כת"י נוסף **היתה כתובה בכל לשון לא יצא** עד, ובזה ניחא הנוסח שלפנינו עד שתהא כתובה "אשורית", אולם התוס' רי"ד לא גריס כאן תיבת "אשורית" עיי"ש (וכ"ה בכמה ראשונים), ועי' תוס' יו"ט (דק"ס): **ד**] צ"ל **ומהן** (רש"ש), וכ"ה ברש"י שבע"י. (בכת"י ובכל הדפו"י ליתא כל הוספה זו ברש"י והוסיפוהו בדפוסים המאוחרים ע"פ רש"י שבע"י, דק"ס): **ה**] נראה דהד"א: **ו**] בכת"י כהוגן **שפירש** (דק"ס): **ז**] ברש"י שבע"י הנוסח מאביו **יעקב והא טובא הוו הנך דפירש יעקב מאביו** עשרים **דבית** לבן וי"ד **דבית** עבר אלא ש"מ וכו': **ח**] [צ"ל **וקורא מעט**] (גליון): **ט**] שייך לע"ב (גליון), וצ"ל **ורבנן מ"ט** אמר קרא שמע **בכל לשון שאתה שומע** נראה דהלכה וכו' (מנחת יהודה). אולם עי' דק"ס שמביא גירסא בגמ' מכת"י "ורבנן **אמרי** א"ק וכו'" (כהעתקת התוס' לפנינו): **י**] נדצ"ל ולא **נענש** עליהם: **כ**] יש כאן ט"ס וצ"ל בן **ע"ז** שנה וכו' יעקב אבינו **עלייהו** דתניא (ממ"נ):

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [יבמות סד.], **ב**) סדר עולם ריש פ"ב, **ג**) [עיין ברש"י לקמן יח. ד"ה קראה], **ד**) [עיין תוספות לקמן יט. ד"ה עלן], **ה**) לעיל ב:, **ו**) [תוספת' פ"ב], **ז**) ברכות יג. סוטה לב:, **ח**) ע' ר"ן ובפני יהושע, **ט**) דף יח., **י**) לקמן יט., **כ**) ברכות ט. ועי' תוס' שם יג. ד"ה וחכ"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותניא היה יעקב אבינו בבית עבר מוטמן ומשמש ארבע עשרה שנה לאחר שירד כל"ל ותיבת עבר מת נמחק: **(ב)** שם שתי שנים מת עבר ילא מסס ובא לו לארס וכו' בן ע"ה] שנה היה ומנלן דלא איענש יעקב אבינו עליה דתניא: **(ג)** שם אלא שמע מינה ארביסר:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מֵאַת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים וַיִּגְוַע וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו: [בראשית כה, יז]

ב) וְאַבְרָם בֶּן שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת הָגָר אֶת יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם: [בראשית טז, טז]

ג) וְאַבְרָהָם בֶּן מְאַת שָׁנָה בְּהִוָּלֶד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ: [בראשית כא, ה]

ד) וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: [בראשית כה, כו]

ה) וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי בֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פַּדֶּנָה אֲרָם לָקַחַת לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיְצַו עָלָיו לֵאמֹר לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מַחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה: [בראשית כח, ו, ט]

ו) וְיוֹסֵף בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעָמְדוֹ לִפְנֵי פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם: [בראשית מא, מו]

ז) וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה מְעַט וְרָעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלֹא הִשִּׂיגוּ אֶת יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם: [בראשית מז, ח-ט]

ח) וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת: [בראשית לג, יז]

ט) קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: [אסתר ט, כז]

י) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: [אסתר ט, כח]

יא) מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ: [תהלים קיג, ג]

יב) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ: [תהלים קיח, כד]

יג) יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: [תהלים קיג, ב]

עין משפט נר מצוה

א **א** מיי' פ"ב מהלכות מגלה הלכה ז סמג עשין מל"ס ד טוש"ע ח"ח סימן תרל סעיף ו:

ב **ב** מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ג וסעיף ז:

ג **ג** מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ט:

ד **ד** מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ח:

ה **ה** מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ה:

ו **ו** מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף יב:

ז **ז** מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:

ח **ח** מיי' שם הלכה ט טור וש"ע ח"ח סימן תרלז סעיף ז ג וע"ש:

ט **ט** מיי' פ"ג מהלכות חנוכה הלכה ט סמג עשין ה טוש"ע ח"ח סי' תכב סעיף ו:

י **י** מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה יז סמג עשין יח טוש"ע ח"ח סימן סד סעיף ז:

יא **כ** מיי' שם הלכה י וסמג שם טוש"ע ח"ח סימן סב סעיף ב:

רבינו חננאל

לא נמנו שנותיו של ישמעאל אלא כדי ליחס שנותיו של יעקב אבינו. מצינו שהיה ישמעאל גדול מיצחק י"ד שנה. ויצחק גדול מיעקב ס' שנה נמצא ישמעאל גדול מיעקב ע"ד שנה ובו בפרק שנתברך יעקב אבינו מת ישמעאל וכל שנותיו היו קל"ז הסר מהן ע"ד שנה נשארו ס"ג שנה נמצא בעת שיצא לארם נהרים בן ס"ג שנה. וי"ד בבית עבר וכ' שנה בבית לבן שנאמר זה לי עשרים שנה בביתך וגו' הרי צ"ז שנה והיה יוסף בעת צאת יעקב מאצל לבן בן [שש] שנים כי אחר י"ד שנה נולד ונשתהה שנתים בדרך נמצא יעקב כשבא אל יצחק אביו בן צ"ט שנה נתכסה יעקב מיצחק אביו ל"ז שנה. **כשנגנב [יוסף] היה בן** י"ז **שנה** וי"ג שנה עשה בבית אדוניו ובבית הסהר [וז' דשובע] ושנתים הרעב הרי י"ג שנה וז' שנה ושתי שנים הרי כ"ב נתכסה יוסף מיעקב אבינו כשיעור השנים שנתכסה יעקב מיצחק אביו זולתי י"ד שנים שהיה יעקב למד תורה בבית עבר ולא נמנו[ז] עליהם. וכל זה החשבון מפורש מן הפסוקים הנזכרים בגמ'. **ולפי זו השמועה** היה יוסף בשעה שהגיע אל יצחק אבי אביו בן ח' שנים ויעקב היה בן צ"ט שנתאחרו שנתים בדרך נמצא יעקב בעת שנגנב יוסף בן ק"ח שנה וכ"ב נתכסה ממנו הרי שלשים ומאת שנה כדכתיב שלשים ומאת שנה וגו':

הדרן עלך מגלה נקראת

* **הקורא את המגלה [למפרע] לא יצא.** מנא לן אמר רבא דאמרינן

הגהות וציונים **מ**] בכת"י ובע"י וארביסר **דהוה בבית לבן** עד **דאיתיליד** יוסף: **נ**] בכל הכת"י ובע"י נוסף **והא** מאה: **ג**] בכמה כת"י נוסף **היתה כתובה בכל לשון לא יצא** עד, ובזה ניחא הנוסח שלפנינו עד שתהא כתובה "אשורית", אולם התוס' רי"ד לא גריס כאן תיבת "אשורית" עיי"ש (וכ"ה בכמה ראשונים), ועי' תוס' יו"ט (דק"ס): **ד**] צ"ל **ומהן** (רש"ש), וכ"ה ברש"י שבע"י. (בכת"י ובכל הדפו"י ליתא כל הוספה זו ברש"י והוסיפוהו בדפוסים המאוחרים ע"פ רש"י שבע"י, דק"ס): **ה**] נראה דהד"א: **ו**] בכת"י כהוגן **שפירש** (דק"ס): **ז**] ברש"י שבע"י הנוסח מאביו **יעקב והא טובא הוו הנך דפירש יעקב מאביו** עשרים **דבית** לבן וי"ד **דבית** עבר אלא ש"מ וכו': **מ**] [צ"ל **וקורא מעט**] (גליון): **ט**] שייך לע"ב (גליון), וצ"ל **ורבנן מ"ט** אמר קרא שמע **בכל לשון שאתה שומע** נראה דהלכה וכו' (מנחת יהודה). אולם עי' דק"ס שמביא גירסא בגמ' מכת"י "ורבנן **אמרי** א"ק וכו'" (כהעתקת התוס' לפנינו): **י**] נדצ"ל ולא **נענש** עליהם: **כ**] יש כאן ט"ס וצ"ל בן **ע"ז** שנה וכו' יעקב אבינו **עלייהו** דתניא (ממ"נ):